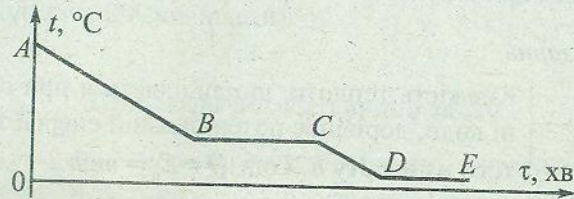

Приклад 5. На рисунку подано графік зміни температури тіла з часом. Укажіть, на якій ділянці температура тіла знижується.

А лише AB ; Б BC та DE ; В AB та CD ; Г AB та DE .

Розв'язання

За графіком доходимо висновку, що температура тіла знижується на ділянках AB та CD .

Відповідь: В.

Приклад 6. У чайнику міститься 2,5 л води, температура якої 20°C .

Питома теплоємність води дорівнює $4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}$. Яку енергію потрібно затратити, щоб довести цю воду до кипіння? На яку висоту можна було б підняти слона, маса якого становить 3,5 т, за рахунок цієї енергії?

Розв'язання

Q — ? h — ?

$$V = 2,5 \text{ л} = 0,0025 \text{ м}^3$$

$$t_1 = 20^\circ\text{C}$$

$$c = 4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}$$

$$t_2 = 100^\circ\text{C}$$

$$m_2 = 3,5 \text{ т} = 3500 \text{ кг}$$

$$\rho = 1000 \frac{\text{кг}}{\text{м}^3}$$

1) Щоб довести воду до кипіння, необхідно затратити кількість теплоти $Q_1 = cm_1(t_2 - t_1)$. Маса води $m_1 = \rho V$. Тоді $Q_1 = c\rho V(t_2 - t_1)$.

$$Q_1 = 4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}} \cdot 1000 \frac{\text{кг}}{\text{м}^3} \cdot 0,0025 \text{ м}^3 \times (100^\circ\text{C} - 20^\circ\text{C}) = 840000 \text{ Дж} = 840 \text{ кДж}.$$

2) Для підняття слона на висоту h враховуємо, що $E_n = Q_1$. Потенціальна енергія $E_n = mgh$. Тоді

$$h = \frac{E_n}{mg} = \frac{Q_1}{mg} = \frac{840000 \text{ Дж}}{3500 \text{ кг} \cdot 10 \frac{\text{Н}}{\text{кг}}} = 24 \text{ м}.$$

Відповідь: 1) 840 кДж; 2) 24 м.

Приклад 7. Визначте масу речовини для нагрівання якої на 12°C потрібно 8 кДж теплоти. Питома теплоємність речовини дорівнює $250 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}$.

Розв'язання

m — ?

$$\Delta t = 10^\circ\text{C}$$

$$Q = 8 \text{ кДж} = 8000 \text{ Дж}$$

$$c = 250 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}$$

Кількість теплоти, яку необхідно затратити на нагрівання речовини $Q = cm\Delta t$.

Звідси $m = \frac{Q}{c\Delta t}$.

$$m = \frac{8000 \text{ Дж}}{250 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}} \cdot 10^\circ\text{C}} = 3,2 \text{ кг}.$$

Відповідь: 3,2 кг.

Приклад 8. Яка кількість теплоти виділиться під час охолодження 150 г води від 80°C до 10°C ? Питома теплоємність води дорівнює $4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}$.

Розв'язання

Q — ?

$$m = 150 \text{ г} =$$

$$= 0,15 \text{ кг}$$

$$t_1 = 80^\circ\text{C}$$

$$t_2 = 10^\circ\text{C}$$

$$c = 4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}$$

Кількість теплоти, що виділяється під час охолодження, визначають за формулою $Q = cm\Delta t$.

У випадку охолодження $\Delta t = t_1 - t_2$.

Тоді $Q = cm(t_1 - t_2)$.

$$Q_1 = 4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}} \cdot 0,15 \text{ кг} \cdot (80^\circ\text{C} - 10^\circ\text{C}) = 44100 \text{ Дж} = 44,1 \text{ кДж}.$$

Відповідь: 44,1 кДж.

Приклад 8. У посудині, маса якої становить 1 кг, міститься 850 г води за температури 22°C . У воду занурили брусок, температура якого 92°C , а маса — 0,5 кг. З якого матеріалу виготовлено брусок, якщо температура води в посудині збільшилась до 28°C ? Питомі теплоємності матеріалу посудини і води відповідно дорівнюють

$$920 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}} \text{ та } 4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}.$$

Розв'язання

c_2 — ?
 $t_1 = 22\text{ }^\circ\text{C}$
 $t_2 = 92\text{ }^\circ\text{C}$
 $t = 28\text{ }^\circ\text{C}$
 $m_1 = 850\text{ г} = 0,85\text{ кг}$
 $m_2 = 0,5\text{ кг}$
 $m = 1\text{ кг}$
 $c = 920 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}$
 $c_1 = 4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}$

Кількість теплоти, необхідна для нагрівання посудини з водою, дорівнює сумі енергій, що витрачаються на нагрівання води і на нагрівання посудини:

$$Q_1 = cm(t-t_1) + c_1m_1(t-t_1) = (t-t_1) \cdot (cm + c_1m_1).$$

Кількість теплоти, яка виділяється під час охолодження бруска

$$Q_2 = c_2m_2(t_2-t).$$

Згідно з рівнянням теплового балансу $Q_1 = Q_2$.

$$\text{Тоді } (t-t_1) \cdot (cm + c_1m_1) = c_2m_2(t_2-t).$$

$$\text{Отже, } c_2 = \frac{(t-t_1) \cdot (cm + c_1m_1)}{m_2(t_2-t)}.$$

$$c_2 = \frac{(28\text{ }^\circ\text{C} - 22\text{ }^\circ\text{C}) \cdot \left(920 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}} \cdot 1\text{ кг} + 4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}} \cdot 0,85\text{ кг} \right)}{0,5\text{ кг} \cdot (92\text{ }^\circ\text{C} - 28\text{ }^\circ\text{C})} \approx 842 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}.$$

Скориставшись таблицею питомої теплоємності речовин, доходимо висновку, що брусок може бути виготовлений зі скла.
 Відповідь: зі скла.

Приклад 10. Установіть відповідність між формулами (1-4) та буквами (А-Д), які пропущені у цих формулах.

1 $Q = \square m \Delta t$	А m
2 $\Delta t = \frac{\square}{mc}$	Б Δt
3 $\square = t_2 - t_1$	В c
4 $Q = c\rho \square \Delta t$	Г Q
	Д V

Відповідь: 1 — В; 2 — Г; 3 — Б; 4 — Д.

Зразок контрольної роботи № 1.

ВАРІАНТ 1

Початковий та середній рівні

1¹. Що означає вираз: питома теплоємність речовини дорівнює

$$380 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}} ?$$

2¹. Установіть відповідність.

1 $cm\Delta t$	А питома теплоємність
2 $\frac{Q}{c\Delta t}$	Б зміна температури
3 $\frac{Q}{m\Delta t}$	В кількість теплоти
4 $t_2 - t_1$	Г маса тіла
	Д густина тіла

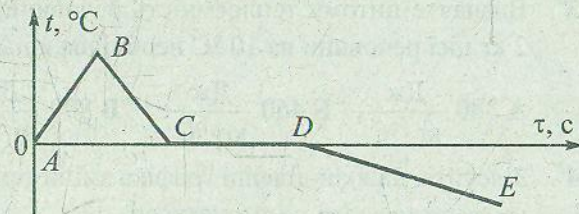
3². Визначте масу речовини, для нагрівання якої на $16\text{ }^\circ\text{C}$ потрібно

$$8\text{ кДж теплоти. Питома теплоємність речовини } 250 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}.$$

- А 20 кг;   Б 0,2 кг;   В 21 кг;   Г 2 кг.

4². З'ясуйте, на якій ділянці графіка зміни температури тіла з часом температура тіла знижується.

- А АВ та DE;
 Б ВС та DE;
 В ВС та CD;
 Г лише DE.

Достатній рівень

5. Воду, об'єм якої становить 200 см^3 , нагрівають від $25\text{ }^\circ\text{C}$ до

$$80\text{ }^\circ\text{C}. \text{ Питома теплоємність води дорівнює } 4200 \frac{\text{Дж}}{\text{кг}\cdot^\circ\text{C}}.$$

- 1)¹ Яка енергія затрачається для нагрівання води?
 2)² На яку висоту можна було б підняти вантаж, маса якого дорівнює 3 кг, за рахунок цієї енергії?